

ABDÜLVEHHÂB-I ŞA'RÂNÎ

Mısır evliyâsının büyüklerinden ve Şaffî mezhebi fıkıh âlimi. İsmi ve nesebi; Abdülvehhâb

bin Ahmed bin Ali bin Ahmed bin Muhammed bin Zerka bin Mûsâ bin Sultan Ahmed

Tilimsânî Ensârî'dir. İmâm-ı Şa'rânî ve Kutb-i Şa'rânî lakabıyla meşhurdur.

Nesebi,

Peygamber efendimize dayanır. Abdülvehhâb-ı Şa'rânî Mısır'ın Kalkaşend kasabasında 1493

(H.898) de doğdu. 1565 (H.973) de Mısır'da vefât etti.

Abdülvehhâb'ı babası küçük yaşında ilim tahsiline verdi. Henüz yedi yaşında Kur'ân-ı kerîmi

ezberledi. Sekiz yaşında iken, geceleri teheccüd namazlarını hiç terk etmeden kılmaya

başladı. Büluğ çağına gelmeden, kıldığı gece namazlarında Kur'ân-ı kerîmi hatmederdi. Bir

işe başlayınca, en ince ayrıntılarına kadar iner, o işi en iyi şekilde yapardı.

Çalışkanlığı ve

anlayışı ile, hocalarının kısa zamanda gönüllerini fethederdi. Hocalarından okuduğu kitapları

ezberlerdi. Genç yaşında, hadîs ve fıkıh ilimlerinde ehliyet kazandı. Tasavvuf yolunda da

çalışarak, pekçok velînin feyz ve teveccühlerine kavuştu. Bunların başlıcası, Aliyy-ül-Havvâs

hazretleridir. Ayrıca feyz aldığı, sohbetiyle şereflendiği hocalarından bazıları şunlardır:

Muhammed Magribî, Muhammed bin Anân, Ebü'l-Abbâs Gamrî, Nûreddîn Hasenî,

Şeyhulislâm Zekeriyâ el-Ensârî, Ali Darîr, Ali bin Cemâl, Abdülkâdir bin Anân,

Muhammed Âdil, Muhammed bin Dâvûd, Muhammed Servî, Nûreddîn Mürsâfî, Tâcüddîn

Zâkir, Efdalüddîn. Bunlardan başka pekçok evliyânın da teveccühlerine, feyz ve

bereketlerine kavuştu.

Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'ye; "Tasavvuf yoluna nasıl girip ilerledin ve buna kimler sebep oldu?"

diye sorduklarında şöyle anlattı:

Tasavvuf yolunu, önce Hızır aleyhisselâmdan ve üstâdım Aliyy-ül-Havvâs'tan öğrendim.

Önce onlara tam olarak inanıp teslim oldum. Ne emrettilerse hepsini yaptım. Nefsimle

senelerce mücâhede ettim. Nefsimin istemediklerini yaparak, onu terbiye ettim. Öyle ki,

yalnız kaldığım zaman, odamın tavanına bir ip bağlar, onu boynuma takarak Rabbime ibâdet

ederdim. Uykum geldiğinde yatmak isterdim. Fakat boynumdaki ip, uykuya mâni olurdu.

Mecbûren ibâdete devâm ederdim. Böylece nefsimin istemediği şeyleri yaparak, onu terbiye

etmeye, yola getirmeye çabaldım. Haramlardan şiddetle kaçındığım gibi,

mübahların
fazlasını dahi terkederdim. Yiyecek bir şeyim olmadığı zaman ot yer,
kimseden birşey
istememedim. Vâli konaklarının ve sultan adamlarının evlerinin gölgesinden
dahi geçmez,
yolumu değiştirdim. İyice incelemeden bir şey yediğim olmadı. Öyle bir hâl
geldim ki,
gelen yiyeceğe bakarak, onun helâl olup olmadığını, Rabbimin bana ihsân
etmesiyle
anlamaya başladım. Helâl yiyeceklerden temiz ve güzel, haram olanlardan
ise, kötü ve pis bir
koku, şüphelilerden de, haramlardakinden daha az bir koku hâsıl olmaya
başladı. Bu
alâmetlere göre hareket ettim. Elimden geldiği kadar dînin emir ve
yasaklarına dikkat ettim.
Cenâb-ı Hak da, bana ibâdetleri zevkle yapmayı ihsân etti. Kalp gözüm açıldı,
yakîn hâsıl
oldu ve hakîkatin menbâna, kaynağına eriştim. 1540 senesinde hacca
gittiğimde, Kâbe'nin
altın oluşunun altında, duâ ederek Allahü teâlâdan ilmimi arttırmasını istedim.
O ânda
hâtifden, gizliden gelen bir ses; "Sana, şimdiye kadar gelen müctehidlerin ve
onlara tâbi
olanların sözlerini tartıp anlayan bir mîzân verdim. Bu sana yetmez mi?"
diyordu. Bu sese
karşı; "Ya Rabbî! Yeter. Fakat, daha fazlasını isterim." dedim.
Abdülvehhâb-ı Şa'rânî zamânının velîlerini sık sık ziyâret eder nasîhat ister ve
gönüllerini
alırdı.
1540 senesi bir yaz günü, Kâhire'nin Nil Nehri üzerindeki Hâkimî Köprüsünün
altında
bulunan yaşlı bir velîyi ziyârete gitti. Selam vererek içeri girince o zât adını
sordu.
"Abdülvehhâb." dedi. Ona; "Senelerden beri seni görmek arzusunda idim.
Buyur otur."
deyince yanına oturdu, el ele tutuştular. Elini öyle kuvvetlice sıktı ki,
neredeyse acıdan
bağıracaktı. Ona; "Kuvvetimi nasıl buluyorsun?" diye sorunca; "Çok büyük bir
kuvvete
sâhibsiniz." dedi. O zaman ona:
"İşte bu kuvvet, gençliğimden beri yediğim helâl lokmalar sebebiyle hâlâ
mevcuttur.
Hamurum helâl bir maya ile yoğrulmasaydı, bu günün, günahlarına
aldırmayan insanların
vücutları gibi, benim vücûdum da gevşek olurdu. Ey oğlum! Yüz kırk üç
yaşına geldim.
Allahü teâlâyâ yemin ederim ki, bugün insanlar her yönden değişmiştir. Hele
bu son
senelerde, dînin emirlerini yerine getirmekte ve emânete riâyet etmekte büyük
bir eksiklik
var. Bugün yakın akrabân, hattâ öz kardeşin bile seni tanımamaktadır. Oğlum

dahi sana başka
gözle bakmakta ve bir yabancı gibi davranmaktadır. İnsanların birbirlerine
muhabbetleri hiç
kalmamış, dert ve belâlara karşı sabırları eksilmiş, kazâ ve kadere karşı
boyun eğmek yerine
gazab hâkim olmuş, dinleri zayıflamıştır. Ey oğlum! Şimdi sana zamânımızın
kötü ve yorgun
insanlarını anlatmaktansa, sâlih insanlarını anlatmak daha iyi olacak." dedi ve
şöyle devâm
etti: "Zamânımızın en iyileri; geceleri kalkıp sabahlara kadar namaz kılan,
sabah namazından
sonra öğleye kadar Kur'ân-ı kerîm okuyup tesbîhini çekerek Allahü teâlâyı
zikreden, ikindiye
kadar duâlarını yapan, akşama kadar her gün devâm üzere olduğu duâları
tekrar tekrar yapan,
yatıncaya kadar da tövbe istigfâr ederek vaktini geçirenlerdir."
Abdülvehhâb-ı Şa'rânî ona:
"Böyle kimselerin görünürdeki bütün günahlardan temizlendiğini düşünsek, bu
insanın,
başkaları hakkında kötü düşünmesinin önüne geçebilir miyiz? Bu kimse,
kendisini
kıskananları bir dakika olsun görmek ister mi?" diye sordu. O da cevap olarak
şöyle dedi:
"Bu, çok zayıf bir ihtimâldir. Bir insan, hayâtı boyunca durmadan ibâdet
yapsa, kazandığı
sevapları terâzinin bir kefesine koysa, bu kimsenin bir müslüman hakkında
sû-i zannından
meydana gelen günâhını da bir kefesine koysan, günah kefesinin ağır
basacağını görürsün.
Sâlih, iyi kimselerin hayatları boyunca yaptığı ibâdetler, bir defâ yaptığı kötü
düşünmeden
meydana gelen günâhı karşılayamadığına göre, diğer insanların hâllerinin ne
olacağını
düşün!"
İmâm-ı Şa'rânî pek çok talebe yetiştirdi. Etraftan akın akın gelen talebeler
medreseyi
doldurur, onun eşsiz bir deryâ olan bilgilerinden istifâdeye çalışırlardı.
Talebelerine hem
zâhirî, hem de bâtinî ilimleri öğretirdi. Hattâ kendisini çekemeyen ve aleyhinde
olanlara
rüyâda görünür, onları îkâz eder, bozuk düşüncelerden korurdu. Böylece
onların da istifâde
etmesini sağlar, Cehennem'de yanacak bir hâlden onları korumaya çalışırdı.
Merhameti çok
fazlaydı.
Birgün biri Şeyhülislâm Nasîruddîn Lekânî'ye gelerek onun hakkında çeşitli
yalan ve iftirâlar
uydurdu. Şeyhülislâm da bu sözlere inandı. Bu haberi işiten Abdülvehhâb-ı
Şa'rânî,
Şeyhülislâm'ın yanına gelerek, ondan Mâlikî mezhebinin fıkıh bilgilerini ihtivâ
eden Kâsim

Abdürrahmân'ın yazdığı Müdevvene'yi emânet istedi. Şeyhülislâm kitabı vermeden önce;
"Al, okursun da, belki yaptığın kötülüklerden vaz geçersin. Dînin emir ve yasaklarına uyarak doğru yolu bulursun." dedi. Abdülvehhâb-ı Şa'rânî de; "İnşâallahü teâlâ öyle olur." buyurdu.
Şeyhülislâm, talebelerinin birisine emredip, birkaç cilt olan Müdevvene'yi kütüphânedan getirmesini söyledi. Ciltler gelince, ileri gelen talebelerinden birine, ciltleri Abdülvehhâb-ı Şa'rânî ile götürmesini emretti. İmâm-ı Şa'rânî ile talebe eve geldiler. Talebe kitabı bıraktıktan sonra gitmek istedi. Fakat İmâm-ı Şa'rânî, bir gece kalıp ertesi sabah gitmesini söyleyince, talebe kabûl etti. Gecenin üçte biri geçinceye kadar o talebe ile sohbet etti.
Talebeye yatmasını söyleyip, kendi odasına geçti. Odasında çok az bir zaman durup, tekrar talebenin kaldığı odaya geldi. Onu uyandırıp, abdest aldırdı. Beraberce fecr vaktine kadar namaz kıldılar. Sonra sabah namazlarını kılıp, güneş bir mızrak boyu yükselinceye kadar Kur'ân-ı kerîm okudular. Sonra duhâ namazını kıldılar. Talebeye; "Şimdi hocanın yanına gidebilirsin. Getirdiğin bu kitapları da teslim edip, benim teşekkür ettiğimi bildirirsin." buyurdu. Talebe; "Peki efendim." diyerek, kitapları kucakladı. Fakat içinden de; "Bir geceliğine onu getirip, hiç bakmadan geri götürmenin ne faydası vardı." demekten kendini alamadı.
Talebe kitabı okumadığı için, içindeki yazılardan haberi yoktu. Kitapları hocasına götürdüğünde, Şeyhülislâm Nasîruddîn, Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'nin kendisiyle alay ettiğini sanarak kızdı. O sırada bir kimse gelip, Şeyhülislâm'a bir suâl sordu. Şeyhülislâm soruyu tam olarak cevaplandırabilmek için, Müdevvene'nin ciltlerini karıştırmaya başladı. Her cildin başından sonuna kadar, sayfaların kenarında Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'nin kendi el yazısı ile yazılmış lüzumlu açıklamalar ve kayıtların olduğunu gördü. Talebeyi çağırarak; "Abdülvehhâb bu geceyi kitaplara yazı yazmakla mı geçirdi?" diye sordu. Talebe de yemîn ederek; "Efendim! Bu gece Abdülvehhâb-ı Şa'rânî benden yirmi dakikadan daha fazla bir zaman ayrılmadı. Sabaha kadar berâber namaz kıldık. Kur'ân-ı kerîm okuduk. Onun benim yanımda kitaplarla meşgûl olduğunu hiç görmedim." dedi. Talebesinden bu sözleri işiten Şeyhülislâm'ın, hayretinden akli karıştı. Değil

yirmi dakikada,
yirmi günde bile bu ciltler dolusu kitabı okumak mümkün değildi. Fakat hakikat gözünün önünde idi. Bütün ciltler okunmuş, sayfa kenarlarına îzâhlar yazılmıştı. Bu Allahü teâlânın Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'ye ihsan ettiği bir kerâmetti. Hemen Abdülvehhâb-ı Şa'rânî hakkında düşündüğü kötü düşüncelere, ona söylediği sözlere pişmân olup, tövbe istiğfâr eyledi.

Koşarak İmâm-ı Şa'rânî'nin evine gitti ve huzûruna kabûlü için yalvardı. Kabûl edilince tövbe ettiğini bildirdi. Abdülvehhâb-ı Şa'rânî de; "Maksadım, bu gece bana emânet olarak verdiğin kitaplardan hazırladığım bu muhtasarı senin öğrenmeni." buyurdu. Emir Muhammed Defterdâr ve arkadaşları her gece yatsı namazından sonra bir yerde toplanıp sohbet ederlerdi. Âlimlerin ilminden, velîlerin kerâmetlerinden anlatırlardı.

Bir gün yine böyle toplanmışlardı. Sohbet ânında söz, halen hayatta olan İmâm-ı Şa'rânî'ye geldi. Onun büyüklüğünü anlayamayan bâzıları, aleyhinde dedikodu etmeye başladılar. Emir Muhammed Defterdâr da onlarla birlik olup, aleyhinde konuştu. O gece rüyâsında, kalabalık bir ordunun Mısır'a bir iç karışıklığı düzeltmek için geldiğini gördü. Ordu kumandanı, Mısır'ın Bâbunnasr denilen kapısında durdu ve; "Mısır'ın sâhibi ile görüşüp, Mısır'ın anahtarını vermedikçe içeri girmeyiz." dedi. "Mısır'ın sâhibi kimdir?" dediklerinde; O da; "Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'dir." dedi. Kumandan, adamlarından birini gönderdi. İmâm-ı Şa'rânî'yi evinde bulamadılar. Oğlu Abdürrahmân'a durumu anlattılar. Abdürrahmân, babasının müsâade edeceğini söyleyerek anahtarını verdi. Uyandığında, Emir Muhammed Defterdâr yaptığı hatâyı anladı. Demek ki, bu zamanda Mısır'ın hakîkî sultânı Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'ydi. Sabah olduğunda, İmâm-ı Şa'rânî hazretlerine gidip talebesi olmakla şereflenmek istediğini bildirince; "Talebe olmanız için ille anahtar mı vermek lâzımdır?" buyurarak, gece rüyâsında gördüklerini bildiğini işâret etti. Bu kerâmetini de gören Emir Muhammed Defterdâr'ın, ona olan bağlılığı ziyâde oldu.

Seyyid Ahmed Bedevî hazretlerinin Mısır'ın Tanta şehrindeki türbesi başında, her sene belli bir günde toplantı yapıp, mevlid okunurdu. Şeyh Sa'düddîn Sanâdîdî, İmâm-ı Şa'rânî'yi sevmez, onun büyüklüğüne inanmazdı. Hattâ onun pekçok kötü taraflarının olduğunu

savunur, ilminin derinliğine inanmazdı. Ahmed Bedevî'nin türbesi başında mevlid okunduğu bir sene, oraya İmâm-ı Şa'rânî ve Sa'düddîn Sanâdî'dî de gelmişlerdi. Sa'düddîn, Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'nin mevlide gelmesine şiddetle karşı çıkarak; "Böyle bir mevlidde, kendisinde pekçok kötü yanlar bulunan kimse nasıl bulunabilir?" demişti. Sa'düddîn, o gece rüyâsında Peygamber efendimizi gördü. Resûlullah efendimiz Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'yi kucaklamış, başına basmıştı. Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'nin de göğüslerinden süt akıyor, mevlide gelen herkes, doyuncaya kadar onun sütünden içiyorlardı. Seyyid Ahmed Bedevî hazretleri de, Resûlullah efendimizin huzûrunda idi. Ahmed Bedevî, oradakilere; "Bizden meded isteyen Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'yi ziyâret etsin." diyordu. Rüyâdan uyanan Sa'düddîn, İmâm-ı Şa'rânî'nin büyüklüğünü anlayarak, ona karşı olan bozuk îtikâdını düzeltti ve onun en yakın talebelerinden oldu. Evliyânın büyüklerinden Ömer Nebtî'nin talebesi Abdullah, İmâm-ı Şa'rânî'nin büyüklüğünü çekemez, onu kıskanırdı. Abdullah, bir gece rüyâsında sevgili Peygamberimizi gördü. Huzûrunda hazret-i Ali de vardı. Ona buyurdular ki: "Abdülvehhâb'a şu takkemi giydir. Ayrıca ona, mahlûkâta tasarruf etmesini söyle. Başkalarına ise mâni ol." Abdullah, Resûlullah efendimizden bu sözleri işitince, yaptığı hatânın büyüklüğünü anladı. Uyandığında tövbe etti. Âmir Bağdâdî isimli talebesi önceleri; "Hiç kimse, bir ihtiyacın hâsıl olmasında vâsıtaya muhtâç değildir. Bu sebeple Allahü teâlâdan bir şey isterken başkalarını vesile etmek, onun hürmetine ver demek olmaz." der, velîlerdeki kerâmetlere de inanmazdı. Bir gün rüyâsında Resûlullah efendimizi gördü. Yanında Abdülvehhâb-ı Şa'rânî hazretleri de vardı. Peygamber efendimizin mübarek elini öpmek istedi. Fakat ona hiç iltifat etmiyor, huzûruna gittikçe yönünü ondan çeviriyordu. Bir ara Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'ye; "Ne olur, Peygamber efendimize bir arz et de, beni kabûl buyursun. Mübarek elini öpmekle şerefleneyim." diyerek yalvarmaya başladı. O kadar yalvardı ki, Abdülvehhâb-ı Şa'rânî onun gözlerinden akan yaşlara dayanamadı. Resûlullah efendimizin huzûruna varıp, onu işâretle bir şeyler söyledi. Bunun üzerine onu Huzûr-i şerîflerine kabûl ettiler. Uyandığında, önceki

düşüncelerinin ne kadar yanlış olduğunu anladı. Tövbe etti ve sabahleyin Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'nin medresesine gitti. Talebesi olmakla şereflendi. Abdülvehhâb-ı Şa'rânî hazretlerine, Allahü teâlânın öyle ihsânları vardı ki, saymakla bitmezdi. Bunlardan biri de; güneşin batışından doğuşuna kadar, yâni akşamdan sabaha kadar, cansız eşyânın ve hayvanların tesbîhlerini duyması idi. Bir gün akşam namazını, haramlardan çok sakınan hattâ şüpheli korkusuyla mübahların fazlasını bile terkeden hocası Emînüddîn'in arkasında kılıyordu. O anda gözünden perde açıldı. Direk, duvar, hasır, döşenmiş taşların tesbîhlerini duymaya başladı. Korktu, sonra Mısır'da bulunan her şeyin, sonra etraftaki devletlerdeki ve okyanuslardaki bütün mahlûkların konuşmalarını ve tesbîh seslerini işitmeye başladı. Okyanustaki bir balık şöyle tesbîh ediyordu: "Ey cansızların, hayvanların, bitkilerin, her şeyin rızkını veren Rabbim! Mahlûkâtından hiç birinin rızkını unutmayan ve isyân edenden dahi ihsânını kesmeyen sen, her türlü noksanlık ve kusurdan münezzehsin." Namazı kılıp bitirdiler. Sabaha kadar bu hâl onda devâm etti. Çok korktu. Sabah olurken, Hak teâlâ merhamet edip, bu gibi şeyleri duymasını perdeledi. Ancak Allahü teâlânın ihsânı olan bu durum onda kaldı. İsteddiği zaman, istediği yeri görmek, gezmek nîmetini Allahü teâlâ ona ihsân etti. Bununla da îmânı kuvvetlendi. Abdülvehhâb-ı Şa'rânî, bu hâdiseden sonra, istediği zaman gönül gözü ile bütün dünyâyı, bilhassa İslâm âlemini seyrederdi. Şehir, kasaba, köy ve ülkeleri aşar, Endonezya'dan Magrib'e, Türkiye'den Yemen'e kadar varır, ihtiyaç sâhiplerine yardım ederdi. Bunların hepsinin, cenâb-ı Hakkın bir ihsânı olduğunu bildirirdi. Bir gün buyurdu ki: "Kendimi bir vâsıta içinde gördüm. Bir anda yeryüzünü dolaşıyordum. Bütün âlim ve evliyânın kabirlerinin üzerlerinden, Seyyid Ahmed Bedevî ve İbrâhim Düsûkî hazretlerinin kabirlerinin altından geçerek ziyâret ediyordum." Bir gün Habeşistanlı bir gayri müslim, Mısır'a gelmişti. Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'nin nâmını duyduğu için, onunla görüşmek istiyordu. İmâm-ı Şa'rânî onu kabûl etti. Habeşistan ile ilgili konuşmaya başladılar. Abdülvehhâb-ı Şa'rânî, Habeşistan'ı öyle anlatıyordu ki, en ince ayrıntılarına kadar îzâh ediyordu. O gayri müslim dinledikçe, yaşadığım yeri benden daha iyi

biliyor diye hayret ediyordu. Dayanamayıp Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'ye; "Siz Habeşistanlı mısınız?" diye sordu. O da; "Dünyâda nereyi görmek arzu etsem, Allahü teâlâ bana orayı gösterir. Bu, cenâb-ı Hakk'ın bana bir ihsânıdır." buyurdu. Bunu işiten gayri müslim, Kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldu. Allahü teâlânın Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'ye ihsânlarından biri de, Mısır veya başka yerlerdeki talebelerine kalben seslendiği zaman derhal yanına gelmeleri idi. Yanına gelmeye karar veren bir talebe yola çıksa, ona kalben geri dön derse, o da dönerdi. İnsanlara ve talebelerine sıkıntı anlarında yardım ederdi. O darda, sıkıntıda olanların sığınağı ve mânevî doktoru idi. Talebelerinden Yahya Varrâk arkadaşlarıyla hacca gidiyordu. Bindiği hayvan çok zayıftı. Bir müddet gittikten sonra yorulup yattı. Arkadaşlarına kendisini beklememelerini, yola devam etmelerini söyledi. O, hayvanının dinlenmesini bekliyordu. O anda Abdülvehhâb-ı Şa'rânî hazretleri yanına peyda oldu. Hayvanı tutup kaldırdı ve ona tebessüm ederek kayboldu. Yahyâ Varrâk hayvanın üzerine bindi. Öyle hızlı gitmeye başladı ki arkadaşlarına yetişti ve onları geçti. Kâbe-i muazzamanın etrafında tavaf ederken yine Abdülvehhâb-ı Şa'rânî hazretlerini gördü. Tavaf müddetince yanındaydı. Hâlbuki o, o sene hacca gitmemişti. Abdülvehhâb-ı Şa'rânî, Allahü teâlânın izniyle hiç bir mahlûkdan korkmazdı. Yılandan, akrebdan, timsahdan, cinden ve benzerlerinden korkmaz, ancak dînin emir ve yasaklarına uygun olarak onlardan uzak dururdu. Bir gün Saîd'e (Portsaid'e) gidiyordu. Nehrin kenarından yedi kadar timsah onu tâkibe başladı. Herbiri öküz büyüklüğünde idi. Onu merkeb üzerinde gören halk, yutulacak diye feryada başladı. İşte o zaman belini doğrulttu ve suya, timsahların arasına indi. Hepsi çekilip kaçtılar. Sonra hayvanın yanına geldi. Oradaki insanlar, bu hâli görünce hayret ettiler. Abdülvehhâb-ı Şa'rânî, bir gece terkedilmiş ve bakımsız bırakılmış bir velînin türbesinde uyudu. Bu türbe üzerinde bir kubbe, etrâfında da taşlar bulunuyordu. Taşların aralarında ise, büyük yılanlar vardı. Yılanlardan korktukları için, insanlar bu mübârek zâtı ziyâret edemezlerdi. Yılanlar, o gece Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'nin etrâfında dolaşıp durdular. Abdülvehhâb hazretleri o büyük ve zehirli yılanları görüyor, kalbine zerre

kadar korku
getirmiyordu. Sabahleyin, o belde halkı Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'nin o türbede
yattığını
öğrendiklerinde, hayretten dona kaldılar. Huzûruna çıkıp; "Biz, yılanların
korkusundan,
türbenin içine değil, etrâfına bile yaklaşamıyoruz. Siz orada nasıl
yatabildiniz?" diye
sordular. Onlara buyurdu ki: "Allahü teâlâ, yılanlara beni sokmaları için ilhâm
etmedikçe,
onlar beni sokmazlar. Yılanı kudret lisânı ile, git falancayı sok! denir. Yılan da
o kimseyi,
hasta yapmak veya kör etmek yâhut öldürmek için sokar. Allahü teâlânın
irâdesi olmadan,
yılanın bir kimseyi sokması mümkün değildir."
Abdülvehhâb-ı Şa'rânî hazretleri cinlerle başından geçen bir hâdiseyi şöyle
anlatır:
Bir zamanlar evime, cinlerden biri gelmeye başladı. Bu cin bana doğru
gelirken, vücûdumun
bütün kılları diken diken olurdu. O ânda Allahü teâlânın ismini söylemeye
başlardım.
Cenâb-ı Hakk'ın ismini duyan cin, derhâl benden uzaklaşırdı. Hiçbir zaman
ondan ne
çekindim, ne de korktum. Aksine, gece yolumu kestiği zaman, ona selâm
vererek geçip
giderdim. İnsanın tabiatı cinden nefret ettiği hâlde her gün onları göre göre
nefret etmez hâle
geldim.
Kıtlık olduğu günlerde, cinlerden bir grup evime yerleşmişti. Onlara dedim ki:
"Bu
gösterdiğim ekmeklerden güzelce yiyiniz. Hiçbir müslümana sakın zarar
vermeyiniz."
Onların da bana; "Başüstüne, emirlerinizi dinleyip itâat edeceğimize söz
veriyoruz."
dediklerini duydum. Cinlerden biri keçi kılığına girip, geceleri bizim odaya
girer, lâmbayı
söndürür ve gürültü çıkarırdı. Bu hâlden evdekiler korkuya düştüler.
Çocukların korkmaması
için, bir gece sedirin altına saklanarak cinin gelmesini bekledim. Tam
önümden geçerken,
elimle bir ayağını yakaladım. Bağırma ve yardım istemeye başladı. Bunun
üzerine ona;
"Ey keçi kılığına girmiş olan cin! Bir daha evime girip çocuklarımı korkutmaya
devâm
edecek misin, etmeyecek misin?" dedim. Tövbe ederek, bir daha
gelmeyeceğine söz verdi.
Buna rağmen ayağını bırakmıyordum. Ayağı elimde inceldi, inceldi bir kıl
inceliğini aldıktan
sonra avcumdan çekilip gitti. Bu hâdiseden sonra o cin evime gelmez oldu.
Ey kardeşim! Buna benzer cinlerle başından geçen hâdiseler çoktur. Bunları
anlatmamdan
maksadım, bâzı okunacak duâları zamânında okumanız içindir. Gece veya

gündüz yapacağın
işlerde, kendini bunların şerlerinden nasıl koruyacağını bilmeniz içindir. Eğer
ben de bu
duâları bilmeseydim, diğer insanlar gibi görünmeyen bu yaratıklardan
korkardım.
Abdülvehhâb-ı Şa'rânî insanlar arasındaki anlaşmazlıkları her iki tarafı
üzmeden çözer, iki
tarafın da kabul edeceği bir netîceye bağlardı.
Osmanlı pâdişâhı Sultan Selîm Han Mısır'ı zaptettiği zaman, Cumâ namazını
Ezher Câmiiinde
kıldı. Cumâ namazını kıldıran hatîb için yüz altın bağışladı. Bunu önceden
öğrenen hatîb, o
gün Cumâ namazını kıldıрма sırası kendisinde olan diğer hatîb arkadaşından
izin almıştı.
Nöbetini devreden hatîb, diğer arkadaşının altınlara kavuştuğunu görünce,
söylenmeye
başladı. O sırada orada bulunan Abdülvehhâb-ı Şa'rânî aralarına girip,
nöbetini veren hatîbe;
"Üzülme! Allahü teâlâ bunu sana kısmet etmemiş." dedi. O da; "Rızkımın
kesilmesine bu
arkadaşım sebep olduğu için kızıyorum." dedi. Abdülvehhâb hazretleri de; "O
sebeb oldu
görünüyorsa da, aslında sebep o değildir. Arkadaşın ilâhî kudretin bir âletidir.
Âleti kim
hareket ettiriyorsa, hüküm onundur. Yoksa âletin değildir. Senin böyle
söylemen, sopa ile
dövülüp de, sopayı vurana değil sopaya kızan adamın hâline benziyor. Hani
sen her Cumâ
hutbelerinde; "Vallahi veren de Allahü teâlâdır, alan da. Yükselten de Allahü
teâlâdır,
alçaltan da..." demez miydin? Şimdi niçin bunun tersine göre hareket
ediyorsun?" deyince, o
hatîb; "Üstâdım! Huccet ve isbâtlarıyla beni susturdun." diyerek oradan
ayrıldı.
Peygamber efendimizin sözlerine, sünnetine uymaya çok dikkat ederdi.
Hadîs-i şerîfleri
kabul etmeyenlere şöyle buyururdu:
Sünnet, yâni hadîs-i şerîfler, Kur'ân-ı kerîmi açıklamaktadır. Mezheb imâmları,
sünneti
açıklamışlardır. Din âlimleri de, mezheb imâmlarının sözlerini açıkladılar.
Kiyâmete kadar da
böyle olacaktır. Sünnet, yâni hadîs-i şerîfler olmasaydı suları, tahâreti,
namazların kaç rekat
olduklarını, rükû ve secdede okunacak tesbîhleri, bayram ve cenâze
namazlarının nasıl
kılınacağını, zekât nisâbını, orucun, haccın farzlarını, nikâh ve hukûk
bilgilerini, hiçbir âlim,
Kur'ân-ı kerîmde bulamaz ve öğrenemezdi. İmrân bin Hasîn'e birisi; "Bize
yalnız Kur'ân'dan
söyle." deyince; "Ey ahmak! Kur'ân-ı kerîmde, namazların kaç rekat olduğunu
bulabilir

misin?" dedi. Hazret-i Ömer'e; "Farzların seferde kaç rekat kılınacağını Kur'ân-ı kerîmde bulamadık." dediklerinde; "Allahü teâlâ, bize, Muhammed aleyhisselâmi gönderdi. Biz, Kur'ân-ı kerîmde bulamadıklarımızı, Resûlullahtan gördüğümüz gibi yapıyoruz. O, seferde, dört rekat farzları iki rekat kıları. Biz de öyle yaparız." buyurdu. Din imâmlarının hiçbir sözü, İslâmiyetin dışında değildir. Çünkü herbiri hem hakîkate, hem de şerîatte âlimdirler. Resûlullah efendimiz Kur'ân-ı kerîmde icmâlen bildirilenleri, yâni kısa ve kapalı olarak bildirilenleri açıklamasaydı, Kur'ân-ı kerîm kapalı kalırdı. Resûlullah'ın vârisleri olan mezheb imâmlarımız (r.aleyhim) hadîs-i şerîflerde mücmel olarak bildirilenleri açıklamasalardı, sünnet-i nebeviyye kapalı kalırdı. Böylece, her asırda gelen âlimler, Resûlullah'a tâbi olarak, mücmel olanı açıklamışlardır. Allahü teâlâ, Nahl sûresinin kırk dördüncü âyetinde meâlen; **"İnsanlara indirdiğimi onlara beyân edesin"** buyurdu. Beyan etmek, Allahü teâlâdan gelen âyetleri, başka kelimelerle ve başka sûretle anlatmak demektir. Ummetin âlimleri de, âyetleri beyân edebilselerdi ve kapalı olanları açıklayabilselerdi ve Kur'ân-ı kerîmden ahkâm çıkarabilselerdi, Allahü teâlâ Peygamberine, sana vahy olunanları tebliğ et derdi. Beyân etmesini emr etmezdi. Abdülvehhâb-ı Şa'rânî hazretleri üç yüzden fazla eser yazmıştır. Bunların en kıymetlisi dört mezhebin fıkıh ilmini bir araya topladığı **Mîzân-ül-Kübrâ** isimli eseridir. Diğer eserlerinden bâzıları şunlardır: **1) Envâr-ül-Kudsiyye, 2) Tabakât-ül-Kübrâ**: Eserde, Asr-ı Saâdetten zamânına kadar dört yüzden fazla büyük âlim ve velînin hallerini, kerâmetlerini, sözlerini bildiren kıymetli bir kitaptır. **3) Ecvibet-ül-Merdiyye, 4) Ahlâk-uz-Zekiyye vel-Ulûm-ül-Ledünniyye, 5) İrşâd-ül-Muğfelîn, 6) Bahr-ul-Mevrûd, 7) Feth-ül-Mubîn, 8) Ferâid-ül-Kalâid, 9) Sirâc-ül-Münir, 10) Meşârik-ül-Envâr-il-Kudsiyye.**

HELÂL LOKMA YEMELİ

Abdülvehhâb Şa'rânî anlatır: "Bir yaz günü, Ziyârete gitmiştim, bir İslâm büyüğünü. Nil Nehri kıyısında, bulunan bir hânede, Yaşayıp, kendisini, vermişti ibâdete. Girince selâm verdim, o aldı selâmımı, Sonra yüzüme bakıp, suâl etti adımı. "Abdülvehhâb" deyince, dedi ki: "Senelerdir, Seni görmek isterdim, geç otur, işte sedir."

Sonra tutup elimi, öyle sıktı ki benim,
Sanki bir mengeneyle, sıkıştı o an elim.
Acısından az daha, bağırarak idim ki,
O sordu; "Nasıl buldun, elimin kuvvetini?"
Dedim ki: "Çok büyük bir, kuvvete sahipsiniz,
Halbuki bana göre, yaşlısınız hayli siz."
Dedi ki: "Bak evlâdım, elimdeki bu kuvvet,
Tâ gençliğimden beri, aynıdır itimâd et.
Zîrâ hep helâl lokma, kazanıp onu yedim,
O helâl lokmalardan, hâsıl oldu kuvvetim.
Yüz kırk üç yaşındayım, hem dahi şu anda ben,
Hiçbir gün ayrılmadım, helâl lokma yemekten.
Lâkin bu gün mâlesef, kötü olmuş insanlar,
Helâl haram demeden, yiyorlar ne bulsalar.
İnsanlar arasından, kalkmış sevgi muhabbet,
Çirkin olan haramlar, olmuş moda ve âdet.
Belâlar karşısında, yok tevekkül ve sabır,
Dîne karşı insanlar, olmuşlar kör ve sağır.
Allah'ın takdirine, yok tevekkül ve rızâ,
Dünyâlık sebeplerle, ederler kavga ve nizâ.
Ey oğlum, kötülerin, hâli böyle velhâsıl,
Şimdi iyi insanı, anlatayım ben asıl.
O, okuyup öğrenir, önce ilmihâlini,
Sonra da buna göre, düzeltir her hâlini.
Eğer günah işlerse, üzülür, kalbi yanar,
O çıkmaz hâtırından, tâ ölünceye kadar.
İyi iş yapsa dahi, kusurlu, noksan bulur,
Hattâ onu unutup, hiç hatırlamaz olur.
Gece gün kendisini, hep çeker ki hesâba,
Düşmesin âhirette, Cehennem'e, azâba.
Dünyâ düşüncesini, söküp atar içinden,
Kurtulmaya çalışır, Cehennem ateşinden.
Gönlünden tam olarak, atar uzun emeli,
Zîrâ iyi bilir ki, çok yakındır eceli.
Hâlis mümin odur ki, ödü kopar günahıtan,
Ufak bir günah için, hayâ eder Allah'tan.
Kötü bilmez kimseyi, aslâ yapmaz sû-i zan,
Bunun çirkinliğini, bilmiyor çoğu insan.
Halbuki bir müslüman, çok nâfile ibâdet,
Yaparak, ömür boyu, eylese buna gayret,
Bunlardan kazandığı, o sevapları yine,
Meselâ terâzinin, koysalar bir gözüne,
Öbürüne de bir tek, sû-i zan seyyiesi,
Konulsa, ağır gelir, bu günahın kefesini.
Çünkü kul hakkı olup, vebâli çok büyüktür,
Âhirete kalırsa, tahammülü zor yüktür.

EVLİYÂNIN BAKIŞI YETER!

Talebelerinden Şerefüddîn bin Emir hastalanmıştı. Ağrılarının şiddeti, gün geçtikçe daha da artıyordu.

Öyle ki, artık ölümünü bekler oldu. Günlerce uykusuzluğun verdiği bir halsizlik

içinde gözkapakları
kapandı. Uyumağa başladı. Rüyâsında büyük bir nehirde yüzüyordu. Nehrin
aşağı taraflarında bir
köprü ve onun da aşağısında bir çağlayan vardı. Bu çağlayandan canlı bir
kimse aşağı düşse,
normalde parça parça olurdu. Akan sular onu sürükleye sürükleye köprüye
doğru götürüyordu. Eğer
köprüde tutunacak bir yer bulamazsa, çağlayandan aşağı düşecekti. Bütün
gayretine rağmen köprüye
tutunamadı. Büyük bir korkuya kapıldı. Çağlayanın başına geldiği an, bir el
onu tutup kenara çekti.
Ölümden kurtulmuştu. Elin sâhibine baktığında, zamânın en meşhûr âlimi ve
velîsi olan hocası
Abdülvehhâb-ı Şa'rânî'yi gördü. Ona tebessüm ediyordu. Uyandığında da
hastalığının geçtiğini, hiçbir
derdinin kalmadığını gördü.

DÖRT HAK MEZHEP

Abdülvehhâb-ı Şa'rânî hazretleri Şâfiî mezhebi fıkında zamânının en büyük
âlimi idi. Devrinde bâzı
câhil din adamlarının Hanefî mezhebinin kurucusu Ebû Hanîfe'ye ve
talebelerine dil uzatanlara
şiddetle karşı koyardı. Böyle düşüncelere kapılan bir talebesine şöyle nasîhat
etti:

Ey kardeşim! İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe'ye ve onun mezhebini taklid eden
fıkîh âlimlerine dil
uzatmaktan kendini koru! Câhillerin sözlerine ve yazılarına aldanma! O yüce
imâmın ahvâlini,
zühdünü, verâsını ve din işlerindeki ihtiyâtını, titizliğini bilmeyen, dinde
değişiklik yapanlara uyararak,
onun delilleri zayıftır derseni, kıyâmette onlar gibi felâkete sürüklenirsin. Sen
de benim gibi, Hanefî
mezhebinin delillerini incellersen, dört mezhebin de sahîh olduğunu anlarsın!
Mezheblerin doğru
olduğunu, öğle güneşini görür gibi, açık olarak anlamak istersen, Ehlullah
yoluna sarıl! Tasavvuf
yolunda ilerleyerek ilminin ve amelinin ihlâslı olmasını başar. O zaman,
İslâmiyet bilgilerinin
kaynağını görürsün. Dört mezhebin de, bu kaynaktan alıp yaydıklarını, bu
mezheplerin hiçbirinde,
İslâmiyet dışında hiçbir hüküm bulunmadığını anlarsın. Mezhep imâmlarına
ve onları taklid eden
âlimlere karşı edebli, terbiyeli davrananlara müjdeler olsun! Allahü teâlâ,
onları kullarına saâdet
yolunu göstermek için rehber, imâm eyledi. Onlar, insanlara Allahü teâlânın
büyük ihsânıdır. Cennet'e
giden yolun öncüleridirler.

- 1) Mu'cem-ül-Müellifin; c.6, s.218
- 2) Şezerât-üz-Zeheb; c.8, s.372,374
- 3) Esmâ-ül-Müellifin; c.1, s.641,642
- 4) El-A'lâm; c.4, s.180

- 5) Cmiu Kermt-il-Evliy; c.2, s.134
- 6) Tam İlmihl Sedet-i Ebediyye;
392,393,396,398,422,518,519,526,657,674,750,924,978
- 7) Fideli Bilgiler; s.143,147,148,149,155,156,157
- 8) İslâm limleri Ansiklopedisi; c.13, s.191